

Majoros Sándor

KÖNYVJELZŐ

Amikor Stephen Fenwick nagynénje jobblétre szenderült, hét személy között oszlott meg a hagyatéka. Egy kisebb összeget hagyott a házvezetőnőjére, egy valamivel nagyobbat a gazdasági intézőjére és egy kifejezetten csinos summát a Kilkenny melletti uradalom mindenesére, a fakószőke, lóképű Jonas Brickberryre. A hagyaték fő tételét a II. Jakab korabeli főépület és a hozzá tartozó kiterjedt legelők jelentették, amelyekben több száz birka élte a maga kényelmes életét. Stephen meg volt győződve róla, hogy Dorothy néni ebből a hajszál híján mesésnek mondható vagyomból neki juttat majd egy jelentős részt, amiből – miheyst pénzzé teszi – hosszú távra megoldhatja anyagi természetű gondjait. Az asztalnál viszont ott terpeszkedett az öccse is, akinek arcára volt írva az idegesség, és talán nem is alaptalanul, mert az utóbbi húsz évben rá se nézett Dorothy néniire. Stephen két húga meg sem jelent, mert mindketten a tengerentúlon éltek, és Dorothy nénit kislány korukban látták utoljára. Nem várhattak sokat az örökségből, de mind a ketten jól mentek férjhez, úgyhogy hírből sem ismerték azokat a gondokat, amelyek Stephen bátyjukat mételtyezték.

A gyászhuszárra emlékeztető magas, sovány ügyvéd gépies közömbösséggel ismertette, mi az ilyenkor szokásos eljárás, majd szertartásos ünnepélyességgel felvágta azt a borítékot, amely Dorothy néni végakarátát rejtette. A személyzetre vonatkozó rész után az következett, hogy az udvarházat, annak teljes ingóságaival és a hozzá tartozó földekkel, erdőségekkel a néni Donald öcskösre hagyta, aki a hír hallatán egy aprót horkantott. Stephen megvetően mosolyogta el magát, de hamar úrrá lett az érzésein. Arra gondolt, hogy az épület rozoga állapota miatt tetemes jelzáloghitel kellene a rendbehozatalához, a földek pedig soványak, és mintha valami pereskedés is zajlana miattuk a szomszédal, aki kétségbe vonja a cromwelli időkből származó birtoklevél hitelességét. Bajlódjon ezzel az öcskös, mert mi tagadás, az ilyen örökség nem-hogy nyugodalmat, hanem gyomorfekélyt és gutaütést vonhat maga után. Az igazi érték a birkanyáj. Minden bizonnyal ez lesz az övé, majd' hétszáz kövérre hízott, egészséges merinói juh, amelyet azonnal és könnyen készpénzre válthat.

Az ügyvéd kicsit kivárt, mielőtt a birkák sorsát illető passzust felolvasta, ám innentől nem éppen Stephen szája íze szerint alakultak a dolgok. A hagyaték erre vonatkozó része a két lányt jelölte meg: Felicia kapta a piros, Lutécia a kék festékkel strigulázott állatokat.

Stephen úgy érezte magát, mint az a kisgyerek, aki a karácsonyi ajándékosztáskor egy gondosan becsomagolt fél téglát kap, miközben a testvére minden alkatrészében pompás játékaútót. Ezt a fajta ugratást egyszer ő is átélte, és már majdnem sírásra görbült a szája, amikor észrevette, hogy a téglacsomagolópapírján egy négy számjegyű ajándékutalvány lapul. Megtörölhette a szemét, de az a nagyon őszinte és mély elkeseredettség, ami kis híján letaglózta, életre szóló nyomot hagyott benne.

Most is valami ilyen trükkről lehet szó, talán kötvényei vagy részvényei lehettek valahol Dorothy néninek, és ezeket szándékozott órá hagyni. Mert azt eleve kizártnak tartotta, hogy éppen őt, aki amellet hogy törődött vele, még a szellemi társának is mondhatta magát, puritán egyszerűséggel kizárja az örökségből.

Az ügyvéd is erre pemzlizett rá, mikor ezt olvasta fel a papírról: végezetül kedves unokaöcsémre hagyom a legnagyobb értékemet, amelyre hosszú és tartalmas életem során szert tehettem. Stephen izmai elernyedtek, és mintha Cork napfényes strandján egy kényelmes nyugágyban pihenne, lazán előbbre csúszott.

Az őt megillető rész pedig nem más, mint a kedves könyvjelzőm, amely értékadó talizmánként végigkísérte az életem, és társamul szolgált abban a nagy szerencsémben, hogy nyugodtan és békességben élhettem le az életem – olvasta tovább az ügyvéd szenttelenül. Stephen azt hitte, nem jól hallott, de aztán fölfogta, hogy ez csakis egy értékes műkincs lehet, jobb esetben akár egy Rembrandt vagy egy Picasso, ami a maga nemében többet érhet, mint ez az egész hóbelevanc birkástól, mindenestől.

Nem volt kifejezetten biztató viszont az a jel, hogy a könyvjelzőt a jogász egyszerűen csak felvette az asztalról, mert végig ott hevert a paksaméta mellett. Fölvette, és nemes egyszerűséggel átadta Stephennek, aztán mindenkinek gratulált, majd fogta a kalapját, és távozott. Az épület állagát gondterhelten méregető Donald hamarosan ugyanígy cselekedett, és mert a személyzet is sietett a dolgára, Stephen egyedül maradt a tágas, ám a kora délelőtti napfényben még viharvertebbnek tűnő nappaliban. Szórakozottan forgatta, nézegette a könyvjelzőt, de sehol sem fedezett fel rajta szignót. Ez egy kissé kellemetlenül érintette,

ám Dublinban az egyik barátja éppen ilyen ősnymtatványokkal foglalkozott, majd ő könnyedén és csalhatatlanul meg tudja becsülni az értékét.

Csakhogy másnap, amikor a dublini O'Connell Streeten lévő alagsori üzletben meglátogatta a barátját, az csak egy pillantást vetett a könyvjelzőre. Ez, kérlek, egy 20. század eleji tucatáru, mondta. A vérmesebb gyűjtők ugyan húsz-harminc eurót is megadnak érte, de rengeteg van még belőle a piacon. Annak idején tonnaszám gyártották, mert ez volt a divat. Minden szerelmes kisasszony ilyenrel jelölte meg, hol tart az éppen olvasott romantikus regényében.

Stephen ezek után végképp nem értette, Dorothy néni miféle értéket emlegetett. Ezt én nem tudom neked megmondani, biggyesztette le a száját a régiségkereskedő, talán valami magasabb szintű, netán titkos üzenete van ennek a tárgynak. Ha ennyire biztos vagy benne, hogy ez volt a nagynénéd számára a legfontosabb, miért nem vizsgáltatod meg egy régésszel, esetleg egy titkosírás-szakértővel? Abban a korban sokan írtak láthatatlan tintával, amit csak bizonyos vegyszerek segítségével lehetett olvashatóvá tenni. Nem akarok tippeket adni, de a nagynéid akár egy ilyen üzenetet is elrejtethet ezen a papíron.

Ezzel az útravalóval Stephennek nem maradt más ötlete, mint fölkeresni egy magánnyomozót, és megbízni az igazság kiderítésével. Hosszas keresgélés után egy régi, kipróbált szakemberre esett a választása. A nyomozó valaha a dublini rendőrség kötelékében szolgált, és miután nyugdíjba vonult, igyekezett minél jobban kamatoztatni a tapasztalatait, elsősorban a megcsalt házastársak válópereikhez gyűjtve bizonyítékokat. Irodát nem működtetett – a mai időkben ez már fölösleges –, ezért egy csöndes beszélgetésekre alkalmas bárban fogadta Stephent. Az ablak mellett foglaltak helyet, ahonnét remek rálátás nyílt a Liffey folyóra és a Félpennys hídra. Az ellenfény azért is praktikusnak bizonyult, mert kellőképpen átvilágította a könyvjelzőt, fölfedve benne az esetleges vízjelet, ám a nyomozó semmi ilyet nem talált. Nem maradt más választás, mint a tényleges laboratóriumi elemzés, mert ha valóban láthatatlan tintával írtak rá, ezt abban a bárban semmilyen szaktudás nem deríthette ki.

Stephen majd' két hétig várt az eredményre, és közben egyre inkább eluralkodott rajta a kétségbeesés. Kiderült, hogy Donald talált egy gazdag külföldi befektetőt, aki úgy, ahogy volt, abban a lepusztult állapotában is hajlandó volt mesés összeget fizetni az ingatlanért. Mindkét hűga lemondott a nyáj ráeső részéről, mégpedig a lóképű Jonas Brick-

berry javára, akire boldog gyerekkoruk legviccesebb figurájaként hívatkoztak. A könyvjelzőnek ezek után legalább a kincses sziget titkos térképét kellett volna rejtegetnie.

A nyomozóval ugyanabban a bárban találkoztak, ám a detektív most nem látta szükségesnek az ablak mellé telepedni. A könyvjelző ugyanis nem tartogatott semmilyen meglepetést, és ezt immár a laboratóriumi vizsgálat is alátámasztotta. Az viszont kiderült, hogy Bécsben nyomták, és az alapozásra használt fekete festék valamilyen vízálló lakkkeverék, a rajta lévő, egymásba fonódó szőlőkacsokat ábrázoló arany pedig csak utánzat. Pillanatnyi ára a nyomozó szerint negyven euró körül mozgott, ami valamivel kevesebb, mint a negyede volt a megbízási díjának.

Stephen mogorván fizetett, majd magához vette az örökségét, és feldűltan távozott. A Félpennys hídon áthaladva, mielőtt még rátért volna a Bachelor's Streetre, egy pillanatig az is megfordult a fejében, hogy ezt a vacakot egyszerűen beledobja a Liffey-be, ám a közelben ácsorgó rendőr miatt végül letett az elhatározásáról. Ekkoriban szabadúszó írásoktatóként próbált megélni, és mint az irodalmi hagyományokra építő szerencsevadászok többsége, ő is arra törekedett, hogy a nagy elődök nyomdokán haladva csábítson maga köré minél több naiv hallgatót. Már pusztán emiatt is gondosan ügyelt arra, hogy a belvárosban, a The Writers Museum közelében béreljen lakást, a találkáit pedig még véletlenül sem tette volna máshová, mint a Madigan bárba, amelyet James Joyce is szívesen látogatott. A kurzusaira jelentkező egyetemistákat nemegyszer kápráztatta el azzal, hogy a Madiganben bevitte őket abba a vizeldébe, amely Joyce óta változatlan állapotban fogadta a látogatóit, és miközben a fal felé fordulva csorgattak, elmondta, hogy most ugyanazt a felületet tisztelik meg, amelyet a világirodalom egyik hatalmasága, és nagyjából ugyanebben a pózban.

Az egyetemisták ettől a spirituális élménytől valósággal elaléltek, és bár ezt a trükköt a hölgyekkel nem tudta eljátszani, a Madigan légköre rájuk is hatott. Akármi volt is a folytatás, a cechet ilyenkor természetesen Stephen állta, és az, ismerve a dublini pubok árfekvéseit, komolyan megterhelte a pénztárcáját. Mivel Dorothy néni halálának idején már hónapok óta pangott az üzlet, Stephennek tetemes adóssága halmozódott fel, így létkérdésnek számított kihozni legalább néhány ezret abból az átkozott könyvjelzőből.

De valami nem stimmelte ebben a történetben. Dorothy nénitől semmi sem állt távolabb, mint ez a fajta alattomos gonoszkodás. Ha valami

nem tetszett neki, azonnal megmondta, és mint régi vágású úri dáma inkább választotta volna a halált, mint hogy megalázzon bárkit is. A hagyatékát is aránylag rendben felosztotta, hiszen mindenkiről megemlékezett, aki így vagy úgy, de közel állt hozzá. Csak ez a könyvjelző nem illett a sorba, mert Stephen bárhogy is erőlködött, nem tudott visszaidézni olyan emléket, amivel valaha is okot adott volna a nagynénjének erre a csúf semmibevételre.

Végezetül arra jutott, hogy ha valaki, akkor talán a lóképű Jonas Brickberry tudhat valamit erről a rejtélyről, mert bár a szolgálók úgy öt-tíz évenként váltogatták egymást a háznál, Jonas kisgyerek kora óta ott élt a gazdaságban. Stephen így ismét kocsiba ült, és fölkereste az immár gazdag nyájtulajdonossá avanzsált Jonast, aki a tanyától öt mérföldre lakott egy napelemmel ellátott montázsházban, amelyhez kisebb mezőség is tartozott. A birkák sosem érdekelték, ő a kézműves sörben látta a jövőt, és most, hogy ez a vagyon a nyakába szakadt, végre megvalósíthatta az álmát. Eddig a garázsában kísérletezett, de amikor Stephen meglátogatta, már ásta az alapot a tágas és modern sörfőző üzemének. Nem az udvariasságáról és a kifinomult ízléséről volt híres, de faragatlannak sem volt mondható. Illedelmesen végighallgatta Stephent, majd borostás állat vakargatva arra jutott, hogy ha ebben az ügyben valaki valamit is tudhat, az nem lehet más, mint az édesanyja, ám ő már betöltötte a kilencvenet, és néha kihagy az emlékezete.

Stephen haloványan emlékezett az öreg Vilma nénire, mert régebben a tanya környékén is föl-fölbukkant mint afféle pletykákat, híreket közvetítő bizalmas barátnő. Amikor még mind a ketten egészségesek voltak, hetente legalább egyszer együtt teáztak Dorothy nénivel, de ezek a szeánszok az idő előrehaladtával megritkultak, és végül teljesen abba is maradtak. Kész csoda volt, hogy a Vilma még mindig életben volt, az pedig kifejezetten szenzáció, hogy Jonas állításával ellentétben a harminc, negyven, sőt a hetven évvel azelőtti eseményekre is tisztán emlékezett. Kérdés nélkül emlegette föl azokat a régi, szűkölködős időket, amikor errefelé még csupa nyomorúság volt az élet, ám mikor Stephen megmutatta neki a könyvjelzőt, hirtelen elhallgatott. Erről nem beszélhetek, mondta, és az ablak felé fordult. Stephen ekkor feltárta előtte a teljes igazságot, hogy ki és mennyit kapott az örökségből, és hogy neki – hozzájuk képest – be kell érnie ezzel a vacak papírlappal, amiről fogalma sincs, mit jelentett Dorothy néninek.

Ez a kirohanás hatott, mert a néni ismét ránézett, és szigorúan, majdhogynem rendreutasítóan kijelentette, hogy az a papír nem vacak,

hanem tényleg Dorothy legféltettebb kincse. Végül is most már mindegy, nem érdemes tovább takargatni az igazságot, mondta, hozzátéve, hogy egy író ebből a történetből még akár meg is gazdagodhat, amivel pedig a kör ismét bezárul, vagyis Stephen meg fogja kapni azt a vagyont, amit örökség gyanánt szeretett volna magához venni.

Eztán egy terjengősen szétfolyó mesébe fogott, amelynek kezdete a háborús évekre nyúlt vissza. Részletesen kifejtette, milyen szörnyű világ volt errefelé akkoriban, mert a német tengeralattjárók rengeteg hajót elsüllyesztettek, és az áramlatok rendszerint itt mosták partra a hullákat. Nem múlt el nap anélkül, hogy ne kellett volna temetniük valakit. Ráadásul a férfiakat bevitték Belfastba, ahol éjt nappallá téve gyártották a szállítóhajókat. A holtak begyűjtése és eltemetése így az asszonyokra maradt.

Dorothy néni tizennyolc éves lehetett akkoriban, és bár társadalmi pozíciója ezt nem indokolta, mégis részt vett ebben a nem éppen szívdérítő munkában. Bezzeg ha tudta volna, mibe fog keveredni. Na de ne szaladjunk előre! Elég az hozzá, hogy egy borongós, esős márciusi napon éppen a rájuk bízott partszakaszon járőröztek, amikor egy halom törmelék között megláttak egy fiatalembert. Eszméletlen volt, de élt. Dorothy néni egészségügyi tanfolyamot is végzett, ezért föl tudta mérni a sérüléseit. Azt mondta, ebben az állapotban biztosan nem bírná ki a városig, de a tanyáig talán igen. Targoncát hoztak, és a fiatalembert elvitték a tanyára, ahol Dorothy egyedül lakott, mert az apját is a belfasti hajógyárban dolgoztatták, az édesanyja pedig az előző évben..., de hát ezt te is tudod, Stephen.

Szóval segítetttem neki hazataligázni ezt a fiút, aztán magára hagytam, mert Dorothy megígérte, hogy a továbbiakat illetően mielőbb intézkedik. Csakhogy hetek múltak el, mire a fiatalember felépült. Eltelt néhány nap, mire megszólalt, akkor pedig legnagyobb meglepetésünkre törte az angolt, és bár a nyakában eredetileg egy mentőmellény lógott, nem volt nála semmilyen azonosító okmány vagy dögcédula. Ám a mellénybe varrva egy összeázott könyvet találtunk, amelyből egy láthatóan vízálló, kemény nyomatú könyvjelző kandikált elő. Dorothy lassan, türelmesen megszáritgatta ezt a könyvet, és végül elérte, hogy szétnyílnak előtte a lapjai. Ekkor derült ki, hogy egy gót betűs német Bibliát tart a kezében. Mindez egyértelművé tette, hogy a gazdája, a partra sodródott fiatalember egy elsüllyesztett német tengeralattjárón szolgált.

Nem vitatom, hogy Dorothynek azonnal jelentenie kellett volna az esetet, mert azokban az időkben mindenki a német diverzánsoktól

és hírszerzőktől rettegett. Számtalan rémtörténet keringett arról, hogy a csónakkal érkező ellenség észrevétlenül megmérgezi a kutakat, meg aztán a háziállatokat, és ahogy jött, odébbáll. Nagy veszélynek tette ki magát, aki nem figyel föl az intő jelekre, és nem értesítette a parti őrséget, ha valami gyanúsat észlelt. A fiatalemberrel kapcsolatban Dorothy ezt elmulasztotta, de én megértem őt. Fiatal volt, és szép, a legszebb korban, ami egy lány számára megadatik, így hát beleszeretett abba a szőke fiatalemberbe, aki – mint később kiderült – nem német volt, hanem osztrák. A bécsi egyetemen irodalmat és nyelveket tanult, legálábbis ezt állította magáról.

A többit nem részletezem, mert a lényeg az, hogy Dorothy egészen a háború végéig rejtegette ezt a férfit. Aztán, amikor negyvenöt tavaszán a férfiak visszajöttek Belfastból, bekövetkezett a tragédia. Az osztrák egyetemista is szerette Dorothyt, ezért meg sem próbált menekülni. Azt hitte, ha földadja magát, néhány év hadifogság után amnesztiát kap, és akkor egybekelhetnek. De nem így történt. Az ügyéből óriási botrány lett, és mert Dorothyra a kollaboráció árnyéka vetült, Johann – így hívták a férfit – azt vallotta, hogy valójában fogva tartotta a lányt. Csak így menthette meg. Engem tanúként hallgattak ki, és kénytelen voltam azt hazudni, hogy Johann valóban fogolyként tartotta sakkban Dorothyt. Sírva panaszkodtam, hogy nem tehetünk ellene semmit, mert nem volt férfi a háznál. Ez végül meggyőzte a vallatóinkat. Johann ezután letartóztatták, és Dublinba szállították, de hogy onnét hova került, és hogy mi lett vele, az sosem derült ki.

Aztán valahogy minden lecsöndesedett, ám Dorothy nem lelt békességre. Az, hogy férjhez menjen, ezután szóba sem jöhetett. Itt maradt a tanyán, ezt rendezgette, igazgatta, és rejtegette azt, ami ebből a történetből titkolnivaló. A bécsi könyvjelző lett az egyetlen kézbe fogható emléke abból a boldog időszakból, ami egyszer adatik meg az ember életében. Emlékszem, az ötvenes évek közepén, amikor egy villámcsapás miatt leégett a főépület, ő csak arra törekedett, hogy ezt a papírdarabot valahogy kimenekítse a lángok közül. A jobb keze akkor annyira összeégett, hogy élete végéig kesztyűt kellett viselnie. És most, íme, a tiéd lett ez a nagy kincs. Mint íróember bizonyára tudod, hogy a vagyont nem a pénz és nem a birtok jelenti, hanem azok a történetek, amelyeket az őseinktől megörökölünk. Ezt hagyta rád Dorothy, az ő szomorúan tragikus, de mindenképpen tanulságos történetét, azért a boldogságért, ami épp oly nehezen érhető tetten, mint a felhők között bujkáló írországi napfény. Biztos volt benne, hogy érted és értékeled

majd ezt a vagyont, és többre is mégy majd vele, mint azok, akik a birtokon osztoznak. Én is azt kívánom, amit ő: legyél te ennek a titoknak a hordozója, vagy legalább annak, ami belőle rád tartozik.

Stephen szólni sem tudott a meglepetéstől. Bármire számított, csak erre nem. Dorothy néninek egy német U-Boot matróza volt élete szerelme? Elképesztő, hogy ez a kifinomult, elegáns úriasszony ilyesmire volt képes! De hát ki érti a nőket? Vilma néni azt mondta: a matróz kék szemű, szőke volt, és az osztrákokra jellemző módon enyhén lóképű, neki például egyáltalán nem tetszett.

Ha úgy vesszük, hogy a könyvjelző egy metafora, és azt a törekvést jeleníti meg, ami a valódi boldogságot az anyagi haszonszerzés kínjától elválasztja, akkor minden a helyén van. Csak az a lóképű osztrák ne lenne része ennek az alapjában véve romantikusan régimódi történetnek, mert vele együtt nehéz lesz piacképesse tennie, bár ki tudja, lehet, hogy most már ezt a fajta különlegességet igénylik az olvasók.

Ez motoszkált a fejében, amikor Vilma nénitől elbúcsúzva beült a kocsijába. A birtokról kifelé jövet még odaintett Jonasnak, aki egy pillanatra megállt a munkában. Levette fejéről a simléderes sapkáját, és a homlokát megtörölve agyót intett a távozónak. Pizkosszőke feje búbja csak úgy világlított a bágyadt kora esti napsütésben.

Eső, 2020/4.